

Gemeente Den Helder

**Uitkomsten controle en
overige informatie 2016**

Rapportage aan de gemeenteraad

Building a better
working world

Ernst & Young Accountants LLP
Leonard Springerlaan 17
9727 KB Groningen, Netherlands
Postbus 997
9700 AZ Groningen, Netherlands

Tel: +31 88 407 10 00
Fax: +31 88 407 25 05
ey.com

Gemeenteraad van gemeente Den Helder
T.a.v. de griffie
Postbus 36
1780 AA DEN HELDER

Groningen, 6 juli 2017

JHEN-ANWKP8/mh

Uitkomsten controle en overige informatie 2016

Geachte leden van de raad,

Het doet ons genoegen u verslag uit te brengen omtrent de uitkomsten van onze accountantscontrole van de jaarrekening 2016 van gemeente Den Helder. In het hoofdstuk Kernpunten uit onze rapportage vindt u een samenvatting van de belangrijkste uitkomsten.

In de paragraaf Onze analyse van het resultaat 2016 van het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole geven wij onze mening over de kwaliteit van het resultaat en significante transacties en/of ongebruikelijke mutaties op de balans of resultaatrekening.

De paragraaf Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle van het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole biedt informatie over de gesignaleerde kernpunten van de controle en overige punten.

In de paragrafen daarna gaan we in op de kwaliteit van de interne beheersorganisatie en op onze conclusie met betrekking tot de rechtmatigheid.

De bijlagen bevatten informatie over onze werkwijze, de reikwijdte van de accountantscontrole, de inzet van deskundigen, onze onafhankelijkheid, de communicatie met u en het management en controleverschillen.

De huidige veranderingen in het accountantsberoep, mede geïnitieerd door onze beroepsgroep NBA, de politiek en de Autoriteit Financiële Markten (AFM), gericht op verbetering van de kwaliteit en versterking van de onafhankelijkheid, ondersteunen wij volledig. In dit verband onderstrepen wij het belang van het voeren van een open en eerlijke dialoog. Dit vormt een essentieel onderdeel van het controleproces en van de corporate governance als geheel.

Het concept van dit verslag is op 1 juni 2017 besproken met de portefeuillehouder financiën, de gemeentesecretaris en het hoofd financiën.

Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders van gemeente Den Helder.

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of eventuele vragen omtrent deze of andere met de controle verband houdende zaken te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

D.E. Engwerda RA

Inhoudsopgave

Kernpunten uit onze rapportage	4	Bijlagen	24
Uitkomsten jaarrekeningcontrole:	5	▶ Controleaanpak	
▶ Onze analyse van het resultaat 2016		▶ Onafhankelijkheid	
▶ Onze analyse van de financiële positie 2016		▶ Verklaring van verantwoordelijkheden	
▶ Onze analyse van de gehanteerde grondslagen		▶ Ongecorrigeerde controleverschillen	
▶ Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle		▶ SiSa-bijlage	
Kwaliteit beheersorganisatie:	18	Totaal aantal pagina's: 31	
▶ Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override			
▶ Overwegingen met betrekking tot corruptie- en omkopingsrisico's			
▶ Bevindingen interne beheersing			
Rechtmatigheidsbeheer	22		

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Oordeel ten aanzien van getrouwheid	Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van gemeente Den Helder een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva per 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
Oordeel ten aanzien van rechtmatigheid	Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen.
Geen bevindingen ten aanzien van de WNT-verantwoording	Wij hebben de WNT-verantwoording van gemeente Den Helder gecontroleerd met inachtneming van het Controleprotocol WNT. Wij kunnen concluderen dat de opgenomen toelichting in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen.
Geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2016. Wij kunnen concluderen dat de SiSa-bijlage voldoet aan de daaraan te stellen eisen.
Ongecorrigeerde controleverschillen	In totaal resteren in de jaarrekening 2016 € 2,1 miljoen aan onzekerheden in het kader van de rechtmatigheid en getrouwheid. De onzekerheden hebben voor € 1,1 miljoen betrekking op de lasten inzake de WMO en de Jeugdzorg. In de onzekerheden ziet € 1,0 miljoen toe op de landelijke onzekerheden ten aanzien van de controle op de besteding van de PGB's door de Sociale Verzekeringsbank. De fouten en onzekerheden vallen binnen de goedkeuringstoleranties voor de jaarrekening. De bevindingen worden in detail toegelicht in het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole. Voor een totaaloverzicht van de ongecorrigeerde controleverschillen verwijzen wij tevens naar de sectie Ongecorrigeerde controleverschillen opgenomen in de bijlagen.
Jaarverslag is opgesteld in overeenstemming met het BBV en bevat geen materiële inconsistenties met de jaarrekening	<p>Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is en het jaarverslag in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de gemeente en haar omgeving geen materiële onjuistheden bevat.</p> <p>Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de gemeentewet en de Nederlandse Controlestandaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.</p>

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van het resultaat 2016

Voordelig resultaat nader besproken

Het gerealiseerd resultaat (resultaat na begrote mutaties in reserves) over het jaar 2016 bedraagt € 4,2 miljoen voordelig (2015: € 12,5 miljoen voordelig) ten opzichte van een begroot resultaat van € 2,8 miljoen nadelig.

Resultaat 2016 ten opzichte van de gewijzigde begroting			
Bedragen x € 1.000	Gewijzigde begroting 2016	Realisatie 2016	Afwijking ten opzichte van de gewijzigde begroting
Totale lasten	184.208	176.687	(7.521)
Totale baten	(181.154)	(181.268)	(114)
Totaal saldo van baten en lasten	3.054	(4.581)	(7.636)
Mutaties in reserve	(235)	410	645
Gerealiseerd resultaat	2.819	(4.171)	(6.990)

Kwaliteit van het resultaat

De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn uitgebreid toegelicht in de toelichting op de jaarrekening. De jaarrekening laat met name op het niveau van de lasten een onderschrijding zien ten opzichte van de begroting.

Onderschrijdingen ten opzichte van de begroting

De lagere lasten worden met name veroorzaakt doordat minder bestedingen hebben plaatsgevonden op het Programma Sociaal Domein (P11). Dit is verklaard door lagere lasten inzake ZIN Jeugdhulp, WMO en PGB's. Aan de batenzijde is sprake van een voordeel als gevolg van een hogere algemene uitkering.

De belangrijkste en meest opvallende posten welke leiden tot het voordelig resultaat van € 4,2 miljoen kunnen als volgt worden weergegeven:

Omschrijving afwijking	Voordelig	Nadelig
Bedragen x € 1.000	€	€
1. Onderbesteding Jeugd en WMO	1.996	
2. Onderbesteding PGB	689	
3. Hogere algemene uitkering	817	
4. Overige afwijkingen	669	
Totaal gerealiseerd resultaat	4.171	

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

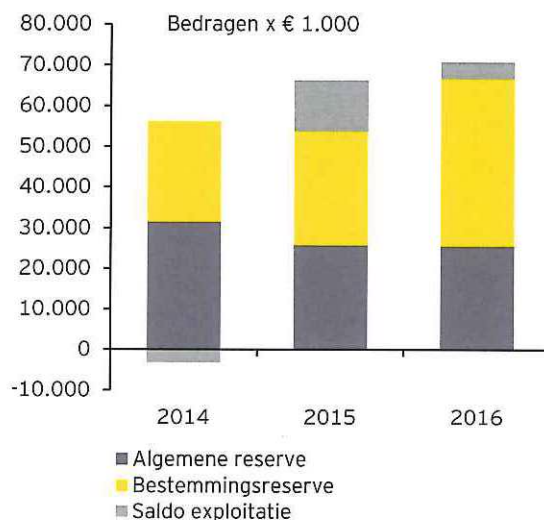
Onze analyse van de financiële positie 2016

Analyse van de financiële positie

Eigen vermogen neemt licht toe

De financiële positie van gemeente Den Helder is goed te noemen. De solvabiliteit van 29% ligt in lijn met voorgaand jaar.

Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat, bedraagt per jaareinde 2016 volgens de jaarrekening € 70,8 miljoen (2015: € 66,2) en heeft zich vanaf 2014 als volgt ontwikkeld:

Van de totale reserves ter hoogte van € 70,8 miljoen is € 25,6 miljoen opgenomen als algemene vrije reserve. Het saldo van deze reserve is in lijn met 2015.

Per saldo is gedurende 2016 € 0,4 miljoen toegevoegd aan de reserves ten laste van het resultaat, gezamenlijk met het exploitatieresultaat van € 4,6 miljoen leidt dit tot een gerealiseerd resultaat van € 4,2 miljoen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2016

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In het jaarverslag is onder andere de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen, welke informatie bevat over de weerstandscapaciteit, de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2016 is gevoerd.

Algemene reserve

De weerstandscapaciteit bestaat uit met name de algemene reserve, welke per 31 december 2016 € 25,6 miljoen bedraagt. Naast de algemene reserve heeft gemeente Den Helder ook specifieke risicobuffers opgebouwd in de vorm van bestemmingsreserves. Zo kunnen specifieke risico's, bijvoorbeeld op het gebied van opneideregelingen zoals de decentralisaties, ook in eerste instantie binnen de bestemmingsreserves worden opgevangen.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing heeft de gemeente geïdentificeerde risico's gekwantificeerd en door middel van een kans/impact analyse bepaald dat een weerstandscapaciteit benodigd is van € 14,5 miljoen. Dit leidt in verhouding met de weerstandscapaciteit tot een ratio weerstandsvermogen van 1,8 (vorig jaar 1,4).

Het weerstandsvermogen ligt ruim boven de door de raad bepaalde minimaal benodigde weerstandscapaciteit met een ratio tussen de 1,0 en 1,4.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2016

Financiering

In 2016 heeft uw gemeente geen nieuwe langlopende lening afgesloten. Sinds 2007 is de gemeente in staat om investeringen en uitgeleende gelden (activazijde) zelfstandig te financieren. De leningen hebben een saldo van € 126,8 miljoen (2015: € 133,2), een looptijd variërend van 2017 tot 2033 en een interestpercentage variërend van 2,47% tot 4,86%.

Het gemiddelde rentepercentage op de leningenportefeuille bedraagt 4,29% ten opzichte van een rente omslagpercentage van 4%. Voor een nadere beschouwing ten aanzien van uw financieringspositie verwijzen wij u naar de paragraaf Financiering in het jaarverslag.

Ten aanzien van de naleving van de renterisiconorm, het kasgeldlimiet en de naleving schatkistbankieren merken wij op dat gemeente Den Helder zich aan de wettelijke normen heeft gehouden.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de gehanteerde grondslagen

Aanvaardbaarheid van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Naar onze mening zijn de door het college gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de jaarrekeningposten.

Kwaliteit jaarverslag en opleverdossier

Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig de gemeentewet is opgesteld en verenigbaar is met de jaarrekening. Verder hebben wij vastgesteld dat de verplichte paragrafen zijn opgenomen.

Kwaliteit oplevering jaarverslag

Ten aanzien van de kwaliteit van het eerste opgeleverde jaarverslag merken wij op dat hierin nog diverse verbeterlagen gemaakt kunnen worden. Met name de volledigheid en de kwaliteit van de analyses en de toelichting op de jaarrekeningposten is voor verbetering vatbaar.

Kwaliteit oplevering controledossier

De kwaliteit van de oplevering van het controledossier is vergelijkbaar met vorig jaar. De controle heeft tot relatief veel aanvullende vragen en benodigde informatie geleid. Wij benadrukken dat het noodzakelijk is om aanvullende beheersmaatregelen te treffen om de kwaliteit verder te verbeteren.

Materiële alternatieve verwerkingwijzen

Het college van burgemeester en wethouders heeft in de jaarrekening 2016 de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gevolgd. Wij verwijzen naar onze bevindingen in het hoofdstuk Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle voor de belangrijkste onderwerpen in onze controle.

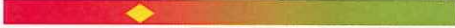

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de gehanteerde grondslagen

Significante schattingsposten

Algemeen

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het maken van schattingen inzake jaarrekeningposten. Als accountant van de raad beoordelen wij deze door het college gemaakte schattingen. Wij kunnen ons vinden in de aannames en veronderstellingen die het college heeft gemaakt ten aanzien van belangrijke schattingen in de jaarrekening, met uitzondering van, voor zover van toepassing, de gerapporteerde ongecorrigeerde controleverschillen. Onderstaand hebben wij terzake een nadere toelichting opgenomen.

Belangrijke schattingen	Mate van schattingsonzekerheid			Toelichting
	Hoog	Gemiddeld	Laag	
Verwachte levensduur en waardering van materiële vaste activa				De gemeente waardeert haar grond en gebouwen op basis van de historische kostprijs verminderd met lineaire afschrijvingen op basis van de ingeschatte de economische levensduur van de activa hetgeen gebruikelijk is. Er zijn geen indicaties om over te gaan tot afwaardering van materiële vaste activa.
Waardering van deelnemingen en langlopende vorderingen				De gemeente waardeert haar deelnemingen en leningen tegen kostprijs dan wel lagere marktwaarde. Voor het vaststellen van de juiste waardering en mogelijke risico's op waardeverminderingen is door de gemeente een toereikende analyse uitgevoerd.
Waardering van de bouwgrondexploitaties				De waardering van de grondexploitaties is gebaseerd op de vervaardigingsprijs of een inschatting van de lagere marktwaarde. Deze waarden zijn berekend op basis van de geactualiseerde grondexploitaties per 1 januari 2017. Wij hebben de aannames en veronderstellingen inzake de geactualiseerde grondexploitaties beoordeeld en achten deze aanvaardbaar.
Waardering van de debiteuren en vorderingen				De debiteuren en vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde waarbij een voorziening is gevormd voor mogelijke oninbaarheid. Hierbij hanteert de gemeente zowel een statische als dynamische methode.
Juistheid en volledigheid van de voorzieningen				Voorzieningen zijn bepaald op basis van de toekomstige verplichtingen en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Wij zijn van mening dat voor de verantwoorde voorzieningen adequate onderbouwing aanwezig is.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering van de grondexploitaties

Inleiding

De waardering van de bouwgronden in exploitatie is een belangrijk risico in onze controle-aanpak vanwege de mate van schattingsonzekerheid, met name voortkomend uit de huidige economische situatie. Hierbij is dit risico ten aanzien van de bouwgronden in exploitatie met name gericht op de waardering omdat deze in grote mate beïnvloed wordt door schattingen van de nog te maken kosten, de nog te realiseren opbrengsten en de gehanteerde aannames en veronderstellingen.

Bij de controle van de balansposten inzake de bouwgronden in exploitatie is de cruciale vraag: worden de geactiveerde of de nog te maken kosten in de toekomst terugverdiend? Waardering vindt hierbij in beginsel plaats tegen de kostprijs. Indien echter blijkt dat een aankoop of projectontwikkeling verliesgevend is, dient een afwaardering voor het tekort te worden genomen.

Algemene controlewerkzaamheden

Bij de beoordeling van de waardering van de bouwgronden in exploitatie vormen de herziene exploitatieopzetten een essentieel object van onderzoek. Daarbij hebben wij de systematiek, grondprijzen, nog te verwachten opbrengsten en kosten alsmede de volgende parameters van de gronden in exploitatie onderzocht:

- ▶ opbrengstenindexatie;
- ▶ kostenindexatie;
- ▶ gehanteerd rentepercentage;
- ▶ fasering.

De geactualiseerde grondexploitaties van gemeente Den Helder per 1 januari 2017, geeft naar onze mening adequaat inzicht in de ontwikkelingen en waardering van de bouwgronden in exploitatie.

Dit doet niets af aan het feit dat de werkelijkheid in komende jaren zich anders kan ontwikkelen door bijvoorbeeld ontwikkelingen in de markt (vraag en aanbod), ontwikkelingen in parameters (rente en indexatie) en ontwikkelingen ten aanzien van de kosten en opbrengsten.

Bij de controle van de waardering van de grondexploitaties vormen de geactualiseerde exploitatieopzetten een essentieel object van onderzoek. Wij hebben bij de controle de aannames en veronderstellingen onderzocht die ten grondslag liggen aan deze exploitaties.

Willem-Alexander Hof

Dit betreft een woningbouwlocatie met als initieel uitgangspunt de bouw van ruim 600 woningen in de wijk Julianadorp. De huidige verwachting is dat in de komende tien jaar niet alle grond zal worden uitgegeven. Reeds voorgaande jaren is de planhorizon bijgesteld naar tien jaar en is hier rekening mee gehouden in de waardering van de grondexploitatie. Met ingang van 2016 schrijft het BBV een planhorizon van maximaal tien jaar voor tenzij de gemeenten aantoonbare beheersmaatregelen heeft getroffen die een langere periode rechtvaardigen. Op grond van de huidige inzichten en op grond van de voorschriften van het BBV heeft de gemeente de restgronden na tien jaar overgeheveld naar de materiële vaste activa. De waarde van de overgehevelde gronden is € 9,2 miljoen, verminderd is met een afwaardering van € 7,2 miljoen gezien de onzekerheden van de toekomstige aanwending van deze gronden. Na actualisatie van de grondexploitatie en rekening houdend met het voorgaande, resteert een voorziening van € 7,3 miljoen voor het complex. Wij onderschrijven de wijze waarop de gemeente voorgaande heeft verwerkt in de jaarrekening.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

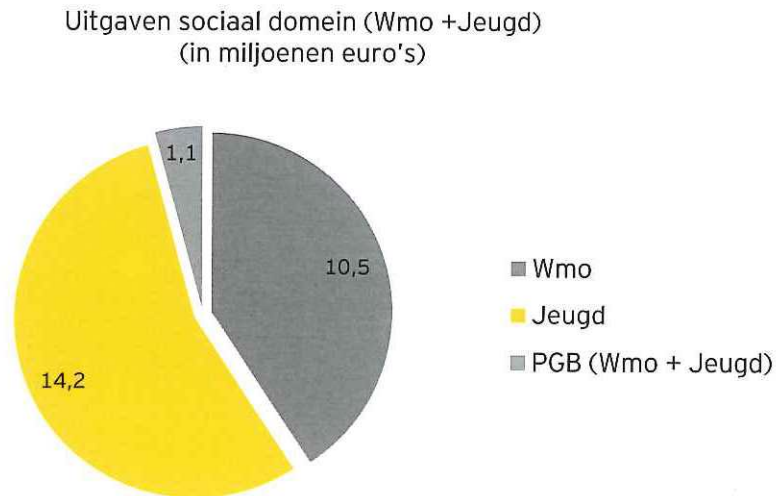
Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Decentralisaties (sociaal domein)

Inleiding

Als gevolg van de omvang en complexiteit van de financiële stromen binnen het sociaal domein ten aanzien van de WMO en de Jeugdzorg hebben wij een significant risico onderkend ten aanzien van deze lasten.

In de jaarrekening zijn diverse posten en geldstromen inzake het sociale domein verantwoord. De totale omvang van de uitgaven Jeugdzorg en Wmo (inclusief PGB's) bedraagt € 25,8 miljoen en bestaat uit de volgende uitgave categorieën:

De gemeente is afhankelijk van de facturatie van zorgaanbieders om de getrouwheid en rechtmatigheid van de lasten te kunnen controleren door middel van het cliëntenbestand van de gemeente. In 2017 is voor een omvangrijk deel van de lasten geen factuur ontvangen van de zorgaanbieder. Dit in tegenstelling tot 2016, waarin de gemeente in staat is geweest handmatig de facturatie van zorgaanbieders te controleren. De oorzaak ligt met name in het in gebruik genomen systeem waarbij alles via een digitaal gegevensknooppunt moet worden aangeleverd en afgestemd.

Wij constateren dat de gemeente ten aanzien van de bepaling van de getrouwheid en rechtmatigheid van de lasten op dit moment, mede door het voorgaande, voor een groot deel afhankelijk is van de (productie) verantwoording die door de zorgaanbieders is opgesteld en de daarbij verstrekte controleverklaring.

Het proces rondom het opstellen en afstemmen van het werkprogramma en de daaruit te ontleen zekerheid inzake de getrouwheid en rechtmatigheid heeft ook dit jaar geleid tot vertraging in het opstellen van de jaarrekening en ons controleproces. Uw organisatie streeft ernaar dit proces verder te optimaliseren.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Decentralisaties

Jeugdzorg, Wmo en PGB

Jeugdzorg/WMO

De organisatie controleert ontvangen facturen met het cliëntenbestand zoals bekend bij de gemeente. In 2015 heeft deze factuurcontrole "handmatig" plaatsgevonden. In 2016 is hiertoe het digitale berichtenverkeer in gebruik genomen. Dit is een elektronische vorm van informatie-uitwisseling en declaratieverkeer met zorginstellingen. De gemeente heeft met de zorgaanbieders getracht het digitale facturatieproces te stroomlijnen teneinde controle van facturen mogelijk te maken. Dit is helaas niet volledig mogelijk gebleken. Een aantal zorgaanbieders hebben buiten het berichtenverkeer om gefactureerd, hiervan is facturatie handmatig gecontroleerd. Een aantal zorgaanbieders hebben nog (steeds) niet volledig gefactureerd over 2016.

De gemeente had door het achterblijven van de facturatie onvoldoende inzicht in de voortgang en realisatie van de zorgkosten. Om tot een conclusie te komen over de omvang van de last heeft de gemeente een intensief proces doorlopen om voldoende informatie van zorgaanbieders te ontvangen. De gemeente heeft de last geboekt op basis van de door de zorgaanbieders ingediende productieverantwoordingen. Daar waar deze vergezeld zijn van een goedkeurende controleverklaring heeft de gemeente naar de zorgaanbieders een bevestiging verzonden akkoord te zijn met deze productie over het afgelopen jaar.

Wij hebben voor onze controle kennis genomen van de uitgevoerde werkzaamheden. Over het restant van de lasten waar geen definitieve productieverantwoording ontvangen of vergezeld is van een goedkeurende verklaring kan discussie ontstaan over de hoogte van kosten 2016. De hiermee gepaard gaande onzekerheid heeft een omvang van € 1,1 miljoen voor het boekjaar 2016. Wij hebben dit verschil meegenomen in ons totaaloverzicht van fouten en onzekerheden (zie bijlage).

De organisatie is actief bezig met zorgaanbieders om het facturatieproces via het digitale berichtenverkeer te stroomlijnen teneinde de komende jaren de factuurcontrole te kunnen automatiseren.

Persoonsgebonden budgetten Jeugd en Wmo

Ten aanzien van de PGB's voor Jeugdzorg en Wmo geldt dat gemeente Den Helder de PGB's toekent. De sociale verzekeringsbank (SVB) treedt op als serviceorganisatie voor uw gemeente voor de behandeling en verwerking van deze PGB's. De controleverklaring van de SVB is op 15 maart 2017 verstrekt. Evenals voorgaand jaar heeft de accountant van de SVB geen goedkeurend oordeel verstrekt. De controleverklaring van de SVB geeft ook in 2016 onvoldoende zekerheid over de getrouwe en rechtmatige aanwending van de PGB-lasten van uw gemeente. Wij hebben dan ook het volledige bedrag aan PGB-middelen ter hoogte van € 1,0 miljoen in ons overzicht van controleverschillen opgenomen als een onzekerheid voor de getrouwheid alswel een onzekerheid voor de rechtmatigheid.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Decentralisaties	Aanbestedingen
Eigen bijdrage WMO <p>Eigen bijdrage op grond van de WMO Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding, zorg in natura of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen. Gemeente Den Helder heeft deze onzekerheid (totaal € 1,7 miljoen) in de jaarrekening 2016 toegelicht. Op grond van de huidige regelgeving wordt deze onzekerheid niet door de accountant gewogen in het accountantsoordeel over de jaarrekening.</p>	Naleving Europese aanbestedingsregels <p>Europese aanbestedingen Wij hebben tijdens onze controle specifieke werkzaamheden verricht om de volledigheid van de aanbestedingen vast te stellen. Dit met inachtneming van het door de Raad vastgestelde normenkader. Wij hebben hierbij gebruik gemaakt van een door de gemeente Den Helder op opgestelde "spendanalyse" waarbij de uitgaven per crediteur in kaart zijn gebracht. Over het boekjaar 2016 zijn op dit gebied geen materiële onrechtmatigheden geconstateerd.</p>

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Wet Normering Topinkomens (WNT)	SiSa
<p>Over 2016 voldaan aan de WNT; toelichting op de WNT in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen</p>	<p>Beperkte bevindingen geconstateerd ten aanzien van de SiSa-bijlage</p>
<p>Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd.</p> <p>Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen, indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden.</p> <p>In het kader van de jaarrekening 2016 heeft u een analyse uitgevoerd van de topfunctionarissen binnen uw organisatie. Tevens heeft u vastgesteld of er functionarissen zijn die een hogere bezoldiging dan de gestelde maxima kennen. Deze informatie heeft u opgenomen in de toelichting op de jaarrekening. Wij hebben de juistheid en volledigheid van deze toelichting gecontroleerd en hebben vastgesteld dat de toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen.</p>	<p>Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2016. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:</p> <ul style="list-style-type: none">▶ € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is;▶ 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;▶ € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is. <p>Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.</p>

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Invoering vennootschapsbelastingplicht

Gemeente Den Helder heeft goed geanticipeerd op de ontwikkelingen rond de invoering van de vennootschapsbelastingplicht

Op 1 januari 2016 is de Wet Vpb-plicht overheidsondernemingen ingevoerd, waardoor een groot aantal directe en indirecte overheidsondernemingen onder voorwaarden belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb) zijn geworden. Provincies, gemeenten en hun gemeenschappelijke regelingen met rechtspersoonlijkheid worden belastingplichtig, voor zover zij een fiscale onderneming drijven. Hetzelfde geldt voor door gemeenten beheerde stichtingen en verenigingen. Veel kapitaaldeelnemingen, waaronder bv's, nv's en coöperaties, worden zelfs belastingplichtig voor ál hun activiteiten. De regeling kent een aantal algemene en specifieke vrijstellingen op basis waarvan de Vpb-plicht mogelijk (deels) beperkt kan worden.

De jaarrekening 2016 is hiermee de eerste jaarrekening waarin de gevolgen van de invoering van de vennootschapsbelastingplicht voor overheidsbedrijven dienen te worden verwerkt. Begin april 2015 is de gemeente gestart met een traject van kennisopbouw en inventarisatie (mogelijk vpb-plichtige en niet-vpb-plichtige activiteiten door een ingehuurd extern bureau. De (financiële) gevolgen van de invoering van de vennootschapsbelastingplicht zijn in kaart gebracht. Op basis van de uitgevoerde inventarisatie en nadere analyse door de door de gemeente ingehuurde fiscalist is het uitgangspunt dat over 2016 geen vennootschapsbelasting verschuldigd is. Wij kunnen in het kader van de jaarrekeningcontrole instemmen met de standpunten die u heeft ingenomen, maar benadrukken dat de definitieve uitkomsten afhankelijk zijn van de goedkeuring van de Belastingdienst over de door u ingenomen standpunten.

Kwaliteit beheersorganisatie

Kwaliteit beheersorganisatie

Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op het beïnvloeden van de cijfers door management van de organisatie

Fraude en naleving van wet- en regelgeving

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust zowel bij de gemeenteraad als bij het college. Het is van belang dat het college, onder toezicht van de gemeenteraad, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Gesignaleerde frauderisico's	Op frauderisico's gerichte beheersingsmaatregelen	Systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en bijbehorende bevindingen
Doorbreking van de beheersmaatregelen door het management bij de totstandkoming van de significante schattingsposten in de jaarrekening van gemeente Den Helder.	Interne review van de uitgangspunten en aannames van schattingsposten in de jaarrekening door de diverse controlelagen binnen de gemeente.	Detailcontrole van de aannames en uitgangspunten ten aanzien van de significante schattingsposten in de jaarrekening van gemeente Den Helder.

Naleving wet- en regelgeving en overige

Wij informeren de gemeente(raad) over illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben. Gedurende de controle zijn geen significante punten gesignaleerd ten aanzien van feitelijke of vermoedelijke niet-nakoming van wet- en regelgeving of statuten, voor zover deze van belang worden geacht voor de mate waarin de gemeenteraad in staat is haar taken te vervullen.

Kwaliteit beheersorganisatie

Overwegingen met betrekking tot corruptie- en omkopingsrisico's

Corruptie-en omkopingsrisico's

Uw gemeente maakt onderdeel uit van de overheidssector waarin corruptie vaker dan bij andere sectoren voorkomt. Dit komt onder andere omdat veel transacties met een relatief grote omvang plaatsvinden, de transparantie over marktprijzen niet in alle gevallen voldoende is om te beoordelen en frequent zaken gedaan wordt met andere corruptiegevoelige sectoren (vastgoed, constructie, infrastructuur et cetera). Hierdoor hebben wij dit als aandachtspunt in onze controle meegenomen. Corruptie is een wereldwijd probleem waar het ook uw verantwoordelijkheid is om corruptie binnen uw gemeente te voorkomen. Onze beroepsregels zijn in de praktijkhandreiking Corruptie, een relevant onderwerp in het kader van (controle) werkzaamheden van de accountant verder aangescherpt, hetgeen tot aanvullende werkzaamheden heeft geleid. De gemeente Den Helder beschikt over beschreven procedures ten aanzien van de samenwerking met derden en een intern inkoop en aanbestedingsbeleid aangevuld met trainingen voor de juiste mindset van de medewerkers. Zichtbare monitoring op de werking en naleving van dit beleid, is een aandachtspunt voor uw organisatie.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht om eventuele effecten van dit risico ten behoeve van onze controle van de jaarrekening te mitigeren:

- ▶ Detailcontrole op de inkoop en aanbestedingen om vast te stellen dat alle inkoop conform de geldende Europese aanbestedingsregels en het nationale inkoop- en aanbestedingsbeleid zijn aanbesteed.
- ▶ Middels een steekproef vaststellen of voor alle inkoop welke in rekening zijn gebracht aan de gemeente ook een prestatie is geleverd door de tegenpartij.
- ▶ Middels een steekproef vaststellen of bij alle materiële grondaankopen en -verkoop door de gemeente vastgestelde procedures in materiële zin zijn gevolgd.
- ▶ Middels een steekproef vaststellen of alle verstrekte subsidies in overeenstemming met de geldende interne wet- en regelgeving zijn verstrekt.

Uit de bovenstaande werkzaamheden zijn geen bevindingen voortgekomen.

Kwaliteit beheersorganisatie

Bevindingen interne beheersing

Algemeen

Bij de planning en uitvoering van de controle van de jaarrekening 2016 van uw gemeente hebben wij de interne beheersmaatregelen, welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van uw gemeente, in onze overwegingen betrokken. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van interne beheersmaatregelen onderzocht, voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten en niet met het doel om een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing te geven.

Wij hebben geen onderzoek naar de effectiviteit van de interne beheersing verricht, anders dan dat relevant is voor onze jaarrekeningcontrole.

Bevindingen interne beheersing

In onze managementletter 2016, uitgebracht op 5 december 2016, hebben wij onze bevindingen en aanbevelingen van onze tussentijdse controle 2016 opgenomen. In deze managementletter hebben wij aangegeven welke zaken vóór de jaarrekeningcontrole 2016 opgepakt zouden moeten zijn (prioriteit H).

Wij hebben geconstateerd dat de voortgang van de aanbevelingen van zowel uw eigen interne controle als de controle door ons als accountant zichtbaar door uw organisatie worden gevolgd.

Automatisering

Wij merken op dat onze controle niet primair gericht is op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen. De jaarrekeningcontrole heeft echter geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Rechtmatigheidsbeheer

Rechtmatigheidsbeheer

Onze bevindingen in het kader van de begrotingsrechtmatigheid

Wij zijn nagegaan of de financiële beheershandelingen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de raad geautoriseerde begroting. In de toelichting op de staat van baten en lasten is door het college een analyse van de overschrijdingen opgenomen. De overschrijdingen zijn toereikend toegelicht en er zijn geen materiële begrotingsoverschrijdingen gerealiseerd die niet passen binnen het bestaande beleid dan wel worden gecompenseerd door hogere gerelateerde baten.

Kredieten

Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de gemeenteraad geautoriseerde kredieten. Wij constateren geen overschrijdingen op investeringsniveau ten opzichte van de gevoteerde kredieten.

Mutaties reserves

Wij hebben de mutaties in de reserves gecontroleerd. Wij hebben vastgesteld dat de dotaties en onttrekkingen passend binnen het beleid en de raadsbesluiten welke zijn genomen. Wij hebben ten aanzien van de mutaties en reserves geen bevindingen in het kader van de rechtmatigheid geconstateerd.

Bevindingen ten aanzien van het voorwaardencriterium

Hier verwijzen naar de relevante passages in het accountantsverslag met betrekking tot het voorwaardencriterium (sociaal domein, naleving van het BBV, et cetera).

Misbruik en oneigenlijk gebruik

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Uw gemeente heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik neergelegd in interne controleplannen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Bijlagen

Controleaanpak	25
Onafhankelijkheid	27
Verklaring van verantwoordelijkheden	28
Ongecorrigeerde controleverschillen	30
SiSa-bijlage	31

Bijlage - Controleaanpak

Controleaanpak en -uitvoering

Controleaanpak en -uitvoering

Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteitsborgingsmaatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle.

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management over belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen zijn de volgende punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2016 onderkend:

- ▶ schattingen met betrekking tot jaarrekeningposten;
- ▶ rechtmatigheid en getrouwheid van de lasten inzake de decentralisaties;
- ▶ waardering van de grondexploitaties;
- ▶ aanbestedingen;
- ▶ WNT-verantwoording.

Wij hebben terzake deze onderwerpen diepgaande controlewerkzaamheden uitgevoerd. Voor zover wij opmerkingen en bevindingen hebben, zijn deze in dit accountantsverslag opgenomen en nader toegelicht.

Bijlage - Controleaanpak

Goedkeurings- en rapporteringstoleranties

De goedkeuringstoleranties

Op grond van het Bado stelt de raad de goedkeuringstolerantie vast, die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren. De goedkeuringstolerantie is vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders en vervolgens ter besluitvorming gebracht van de raad.

Op grond van de jaarrekening 2016 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 1.949.580 (1% van de lasten) en voor onzekerheden € 5.848.740 (3% van de lasten). Als de goedkeuringstoleranties niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring afgegeven worden.

Goedkeurings-tolerantie	Goed-keurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$> 1 < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$> 3 < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Bijlage - Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid

De onafhankelijkheid van de accountant behoort tot het fundament van zijn beroep. In de maatschappelijke discussie over kwaliteitsverbetering van de controle speelt de onafhankelijkheid van accountants een belangrijke rol. Vanaf 1 januari 2014 is op alle assurance-opdrachten onder Nederlands recht de Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO) van toepassing. Een aantal belangrijke punten uit de ViO betreffen:

- ▶ langdurige betrokkenheid (maximaal zeven jaar voor de externe accountant en senior teamleden);
- ▶ samenloop van dienstverlening is toegestaan onder bepaalde voorwaarden;
- ▶ geschenken en giften verstrekt door cliënt zijn beperkt tot een maximum van € 100.

Wij bevestigen dat wij voldoen aan de onafhankelijkheidsregels.

Bijlage - Verklaring van verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheid

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2016 van gemeente Den Helder gecontroleerd. Het is de verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders om de jaarrekening op te maken in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de Gemeentewet.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en het door de raad vastgestelde controleprotocol. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Fraude en naleving wet- en regelgeving

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en het naleven van wet- en regelgeving (hierna onregelmatigheden) berust zowel bij de gemeenteraad als bij het college van burgemeester en wethouders. Het is van belang dat het college van burgemeester en wethouders, onder toezicht van de gemeenteraad, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude en onregelmatigheden, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude en onregelmatigheden kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude en onregelmatigheden te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Onze controle dient zodanig te worden gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang als gevolg van fouten of fraude bevat. Door de beperkingen die inherent zijn aan een controle, bestaat er een onvermijdbaar risico dat sommige afwijkingen in de financiële overzichten niet zullen worden ontdekt, zelfs wanneer de controle naar behoren is gepland en uitgevoerd overeenkomstig de Standaarden.

Bijlage - Verklaring van verantwoordelijkheden

Onze controlewerkzaamheden omvatten mede de volgens Standaard 240 en 250 vereiste werkzaamheden, zoals brainstorming, het verzamelen van informatie met het oog op het vaststellen van en reageren op het risico van fraude en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden gericht op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management, met inbegrip van inzage in journaalboekingen, beoordeling van schattingen en evaluatie van zakelijke redenen voor significante ongebruikelijke transacties. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar het hoofdstuk Kwaliteit beheersorganisatie, onderdeel Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override van dit verslag.

Bijlage - Ongecorrigeerde controleverschillen

Het hieronder opgenomen overzicht met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de Bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken.

Ongecorrigeerde verschillen				
Omschrijving	Bedrag fout (x € 1.000 afgerond)	Bedrag onzekerheid (x € 1.000 afgerond)	Rechtmatigheid (R) en/of getrouwheid (G)	Referentie in dit verslag
Onzekerheid in verband met de rechtmatigheid en getrouwheid van de lasten inzake de WMO en Jeugdzorg gerelateerd aan de decentralisaties (getrouwheid en rechtmatigheid)	–	1.100	R & G	Pagina 13
Onzekerheid in verband met de rechtmatigheid en getrouwheid van de lasten inzake de PGB's	–	1.000	R & G	Pagina 13
Totaal rechtmatigheid	–	2.100		Pagina 4
Totaal getrouwheid	–	2.100		Pagina 4

Bijlage - SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2016 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2017 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2016	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	Geen	0	n.v.t.
D1a	Regionale maatregelen vroegtijdig schoolverlaten 2016-2021	Geen	0	n.v.t.
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 (OAB)	Geen	0	n.v.t.
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	Geen	0	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeente 2016	Geen	0	n.v.t.
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2016	Geen	0	n.v.t.